

PRANEŠIMŲ TEZĖS ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

Aušra MARTIŠIŪTĖ-LINARTIENĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

UKRAINOS ŽENKLAI LIETUVOS KULTŪROJE

Pranešime aptariami Ukrainos ženklai Lietuvos kultūroje. Nuo lietuvių literatūros klasikos kūrinių (Vincas Krėvė "Skirgaila"), ukrainiečių autorių kūrinių vertimų į lietuvių kalbą iki spektaklių Lietuvos teatruose, literatūros kūrinių mokyklinėje programoje, Ukrainos temos šiuolaikinių lietuvių rašytojų kūriniuose.

Наталія БОНДАР

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКІ КНИЖНІ КОНТАКТИ ЧЕРЕЗ ОПТИКУ СТАРОДРУКОВАНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І.ВЕРНАДСЬКОГО

Кожен примірник стародрукованої пам'ятки має свою особливу долю, історію друку, побутування, продажу або дарування. Іноді вона невідома взагалі, чи лише окремі епізоди. Буває, шлях книги можна детально прослідкувати впродовж кількох століть. Особливо це важливо й цікаво, коли пам'ятка має цінність через особливості друку, варіанти набору й оформлення тощо. У відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ зберігається Євангеліє Кир.759, надруковане у Вільнюсі. Примірник не є цілісним, а зібраний із уривків чотирьох різних видань. Основну його частину складають аркуші Євангелія з сигнатурами друкарні Мамоничів (1610-1620-ті рр.), до них додано аркуші видань Євангелій без сигнатур 1600 р., 1575 р. та інакшого набору, невідомого в бібліографії. Книгознавчий і філігранологічний аналіз особливостей аркушів вказує на їх друк у Вільнюсі приблизно у 1620-1630 рр. Оскільки внаслідок виявлених особливостей примірник Євангелія Кир.759 є унікальною книжковою пам'яткою, набувають актуальності різні аспекти його дослідження, серед яких і вивчення історії його побутування упродовж століть насамперед шляхом аналізу вміщених на його сторінках провенієнцій у вигляді вкладних записів, штампів, печаток, шифрів. На його аркушах є два доволі великих записи. В них йдеться про вклад Євангелія до храму архистратига

Михайла від імені мужів «бороцьких» 1636 р. У більшому з текстів перераховано велику групу вкладників (приблизно 17 осіб), вказано, що підписав Євангеліє Андрій Єфимович Борецький «за панованя» його милості пана Станіслава Олешка. У коротшому записі зазначено також ім'я місцевого священика отця Ігнатія. Дослідження дало можливість встановити, що йдеться про волинське село Борки (зараз Камінь-Каширського району Волинської області, Україна). Датовані записи показують, що незвичний збірний примірник Євангелія було придбано й вкладено громадою до храму на Волині.

Jolanta ZABARSKAITĖ

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

KUR DĖSIME KABLELĮ: UKRAINIETIŠKAI / LIETUVIŠKAI MAŠTANČIO DI KŪRIMAS NEGALIMAS DELSIMAS

Netolimoje perspektyvoje kalba bus vienas esminių mūsų gyvenimo valdymo veiksnių. Kalbos vaidmuo pasaulyje pasikeitė ir eksponentiškai stiprėja. Pasaulyje prasidėjo kalbos technologijų bumas, susietas su dirbtinio intelekto kūrimu ir dirbtinio intelekto praktinėmis aplikacijomis, jų integracija į duomenų analitiką ir valdymą, su kibersaugumu ir informacijos karais, su šiuolaikinių kompetencijų įgijimu visose srityse, nuo madų iki inovacijų vadybos, su 4.0 daiktų internetu, giliuoju mokymusi, neurotinklais ir t. t. Šie pasaulio pokyčiai yra kalbiniai pokyčiai, nes pasaulis, kuriame gyvename, yra arba skaitmeninis (internetinis menas, kriptovaliutos etc.), arba fizinis. Fizinis pasaulis yra beveik visas skaitmenizuotas (įvairios platformos, didieji duomenys, medijų turinys), net biologinis pasaulis taip pat sparčiai skaitmenizuojamas (fiziologinius žmogaus parametrus fiksuojantys prietaisai, kaupiantys duomenis internete). Su daiktų interneto atėjimu fizinės tikrovės, neturinčios skaitmeninio atitikmens, apskritai nebeliks. Mokslininkams ir inžinieriams buvo suformuluotas uždavinys suimituoti žmogaus smegenis, gebančias suprasti ir generuoti kalbą. Atsirado kompiuterinė neurolingvistika. Mašinas pavyko išmokyti mąstyti, suprasti mūsų norus, išreikštus kalba, ir savo mintis mums pateikti taip pat mūsų, žmonių, kalba. Turbūt mažai rasime žmonių, kurie nesinaudoja „ChatGPT“. Mes džiaugiamės, kad jis (o gal ji?) neblogai kalba lietuviškai ir ukrainietiška. Bet ar viskas čia gerai? Paprastai sakant, kalbą suprantame, nes mūsų smegenys aktyvuoja sąvokų ryšius. Baziniai ryšiai yra nekintantys, bet socialiniai ir kultūriniai ryšiai tarp sąvokų nuolat kinta. Pavyzdžiui, pasikeitė sąvokos karas ryšiai su kitomis sąvokomis tada, kai prasidėjo Ukrainos tragedija. Rašistai ir orkai, haimarsai ir bairaktarai, šlovė Ukrainai ir vokiečių divizija – viskas įeina į karo